Наталія Дев'ятко

Україно моя

Тиша. Тиша. Тиша. Шепоче вітер, торкаючись хвиль. Забуте. Загублене. Загарбане. І прокляте на віки нерозумінням. І там, гублячись в далечині прожитого часу, легкою луною, понад водою, понад простором, понад пам'яттю поколінь, які розгубили свою гордість, які скорилися, ледь чутно: "Тиша. Тиша над водою. Тиша під вербою. Тиша місячна..."

Зашуміли верби над водою. Заговорили. Співи вербині місяць гойдають. І від того співу місяць до землі хилиться, кров'ю людською наливається, жах свій блідий зраджує. І летить жах блідий понад ріками, понад селами, через часи і через пам'ять, карби на душах ставлячи, серця крилами блідими зачіпаючи. Як лівим крилом зачепить, на кригу серце перетвориться, як правим — на камінь, що навіть смерть, рідна сестра жаху блідому, на порох не розтрощить.

Верби над водою віти у воді купають. Сліди у часі лишають. Верби над водою.

Жінка бліда. Бліда вершниця. Четверта з чотирьох. Схиляється над водою, малює на хвилях долю свою і долю тих, що на тій воді рік у рік відбиток облич своїх залишатимуть. Рік у рік. У ніч найкоротшу. У ніч найстрашнішу, що крізь всі часи водою мовчазною протягнеться, водоспадом, що за вершницею четвертою впаде, луною слів людських, марою заклять людських, людською вірою зраджених, людським розумом розіп'ятих, заклять давніх, людьми вкрадених.

Жінка бліда. І постать її бліда. Над водою і у воді. На кордоні ночі найкоротшої. Серед хвиль річки владної, людським розумом ще не переможеної, людською вірою ще не проклятою, у людській душі

пам'ять про волю не скорена — така річка та з водою чорною, з хвилями шовковими, з місяцем у багряне фарбованим, що з небосхилу у прірву зірвався.

А на іншому березі, навпроти жінки блідої, брат її молодший. Наче птах блідий, схилений, п'є світло місяця червоного повного, що з глибин бездонних до дзеркала хвиль тягнеться.

Тиша над водою. Тиша під вербою. Тиша.

Так ті двоє над рікою схилилися, у воду свого майбутнього дивляться, закляття на чорній воді пишуть, імена свої у закляття вплітають, вітром осипають, вербовим листям печатки ставлять на всі віки, літерами підручників згублені, на всі серця, почуттями не опалені, на всі слова, без надії сказані.

Та місяць багряний краплі свого злого світла зронює у воду, німими колами хвилі полоняючи.

Зникло все. Світанковими хвилями розійшлося, розгубилося, не забулося.

Тиша. Тиша. Тиша. Шепоче вітер, торкаючись хвиль. Забуте. Загублене. Загарбане. І прокляте на віки нерозумінням. Річка тече, закляттями хвиль виграє, кров'ю місяця причащається, наче мрець, місяць над водою підіймається, щоб брату блідому і сестрі блідій шлях вказати.

Зорі вниз дивляться. Зорі вниз падають. Зорі червонії.

Вереск. Крик. Плач. Стогін. І ножі виблискують червоним у світлі пожеж, що їх червоні зірки ненавистю запалили. Зірки кров'ю місяця, у хвилях розплесканою, отруєні.

Ти була такою, Україно! Свавільною, мстивою жінкою, товстокосою. Ти пила кров своїх ворогів з чаші щербатої, і брат блідолиций стелив крила свої, наче килими, щоб ти чобітки сап'янові не бруднила, і сестра блідолиця всміхалася тобі, бо власну гордість в твоїх чистих очах бачила та душі твоєї не жадала, хоч була у неї бандура, де бракувало струн душі твоєї.

То сестра блідолиця дала тобі чашу щербату, щоб ти її наповнила, і ти прийняла чашу щербату чемно і зверхньо, бо палали вже пожежі на землі твоїй.

Ти забула, Україно! Ти відреклася від чаші щербатої, хвилям віддала дарунок безцінний, відреклася від килимів з пір'я птаха блідого. І не кров забруднила чобітки сап'янові, а бруд, на безвір'ї замішаний.

Ти прийняла долю свою, Україно.

Тільки вітер ще зберіг луну пам'яті твоєї, пам'яті про тебе, Україно. Тільки вітер на світанні кидає, наче тіні, що давно стали порохом, уривки пісень твоїх, заклять серця твого, коханням і ненавистю переповненого.

Тиша. Тиша. Тиша. Шепоче вітер, торкаючись хвиль. Забуте. Загублене. Загарбане. І прокляте на віки нерозумінням.

Озовітесь!

Співи. Лункі у душі співи. Ті співи лякають людей. Ті співи людям ненависні, бо брат блідолиций дав кожному пір'їну з крила свого, хто у ці співи вплітає закляття душі своєї. А сестра блідолиця тебе, Україно, сестрою своєю назвала. І пили ви, сестри горді, з чаші однієї щербатої, і топилися очі ваші в чужих очах, наче в дзеркалах, що одне навпроти одного поставлені.

І стогоном лунало з глибини безодні чорних хвиль річкових: — Озовітесь!

Відьми — всі дочки твої, Україно. Чаклуни — всі сини твої, Україно. Вони — пісня душі твоєї розпорошеної, віри твоєї зрадженої, присяги, на світанні ночі найкоротшої даної, втраченої. Бо не взяла сестра блідолиця струн для бандури, що з бандур найніжнішою, найпристраснішою, найчарівнішою була б.

— Чаклуни і відьми, кров'ю чаклунства поєднані, красою хвиль річки чорної, річки, що ночей ширша і днів довша, нагороджені, хрестом вічним, не християнським, відмічені, озвіться!.. Озовітесь!

— Вони не озвуться. Якщо б ти їх покликала, Україно. Але ти мовчиш, Україно. Вуста твої дротами металевими зашиті, долоні твої написами на корі до кволих дерев прикуті, очі твої водою річок накриті, річок, бетоном полонених, тіло твоє під степом, машинами розорeним, під курганами пограбованими. Навіть квітів нема на могилі твоїй, Україно, тільки хліб з твого серця проростає.

Тільки місяць блідий над тобою про зорі червоні у небі й на землі згадає.

Ворони кружляють над тобою, Україно. Над тобою і над полями, де вороги сходяться. Попелом мрій твоїх, Україно, у золото хліба твого злітають. Ворони озвуться замість дітей твоїх, Україно.

Тиша. Тиша. Тиша. Шепоче вітер, торкаючись хвиль. Забуте. Загублене. Загарбане. І прокляте на віки нерозумінням.

Далеко-далеко, серед часів пустища, серед степу волею безкрайого, кров'ю ненависті зрошеного, брязкотом зброї хрещеного, під небом, що за хмарами не ховається, променями-гратами зупинене. Зірковими

мечами вікна забиті-захрещені. Усе забуте. Усе зраджене. Усе літерам бездушним віддане.

— Ти не пробачиш, Гетьмане.

— І ти не пробачиш Богдана. Борги нам обом сплачено.

Тиша. Тиша. Тиша. Шепоче вітер, торкаючись хвиль. Забуте. Загублене. Загарбане. І прокляте на віки нерозумінням.

Гне вітер тополі серед степів широких, під небом високим, під сонцем хворим.

Нема в тебе, Україно, тополь і стогону, що у їхніх вітах заплутується, нема. Зрадили тебе діти твої, розучилися слухати шепіт вітру, і голос листя розучилися розуміти. Мова дітей твоїх — то вже не твоя пісня душі, полонена словами, різка і незграбна зробилася їхня мова, і закляття нею не створиш, і в коханні не зізнаєшся, і до птаха не мовиш, і до землі, і до тебе.

Вітер кличе. Вітер гукає брата і сестру блідолицих. Вітер мовить за тебе, Україно.

Так, ти знаєш, Україно, на що погодилась. Зрадили тебе діти твої, забажали сиротами стати, забажали бути самотніми з думками своїми, щоб поміч не кликати. Зрадили тебе діти твої, забули про силу, славу і душу твою, заживо в безвір'ї поховавши. Нащо їм ставки синьоокі, хащі лісів непролазні, жайворонка співи кришталеві, коли біля їхніх будинків вітер квітів не зачіпає, бо нема тих квітів.

Однаковими стали діти твої, безбарвними, а ти віддала їм барви, яскравіші за відтінки веселки. Не сяють очі дітей твоїх, а ти віддала їм своє сяйво від минулого до майбутнього, до останньої краплини. Забули себе діти твої, відреклися від тебе, продали мінливим фактам,

пристрасним гіпотезам та бездушним літерам підручників і барвистим довідникам, і тим зрадили.

Ти б могла їх знищити, але надто любиш, Україно моя. І доля твоя від тебе не ховається. Та й ти надто горда, щоб втікати від своєї долі, щоб молити її про милосердя.

Навіть без чаші щербатої могла б ти відправити зрадливих дітей своїх у небуття, а тепер у небуття підеш ти, Україно моя.

Тиша. Тиша. Тиша. Шепоче вітер, торкаючись хвиль. Забуте. Загублене. Загарбане. І прокляте на віки нерозумінням.

Ти лежала на кам'яній підлозі в'язниці своєї, Україно моя. І долоні твої скривавлені не відчували холоду в'язниці твоєї. Бо кригою і каменем вкрилося палке серце твоє. Ти знала, що зграя воронів чорними ножами крил гострих вирізає з неба блакитного ім'я твоє. Та не могла підвестися, і час страти твоєї наближався. Та й не підняла б ти руки на дітей своїх. Твоє серце давно б розірвалося, якби брат блідолиций не вкрив його кригою і каменем, бо серце твоє відгукнулося б на зраду дітей твоїх.

Троє прийшли до в'язниці твоєї, ніким не кликані, без наказу і дозволу, і підняли тебе, до життя повертаючи.

— Хочеш волі, сестро сестри моєї? — сонце запитало. — Віддай мені страждання свої, що до світання на калину червону обертаються, що осяюють тебе та дітей твоїх яскравіше проміння мого літнього. І у волі знайдеш ти забуття, світлом мальоване.

Відмовилась Україна.

— Хочеш волі, сестро сестри моєї? — зірка запитала. — Віддай мені кохання своє, що на пісні в устах дітей твоїх обертається, що ніжніше та

гостріше за промені мої. І у волі знайдеш ти спокій, тугою пісень не затьмарений.

Нічого не сказала Україна, головою похитала, не погоджуючись.

— Хочеш волі, сестро моя? — жінка блідолиця запитала. — Віддай мені очі свої, очей моїх ясне дзеркало. Я не дам тобі волі і забуття, на страждання оберну життя твоє, може вийти на вічне страждання, кайданами буде гордість твоя, мукою — пісня, тортурами — краса, а кохання може відняти твій глузд. Та впишу я ім'я твоє у хвилі річки, що ночей ширша і днів довша, і водоспадом зривається під копитами коня мого блідого, коня четвертого.

Та натомість діти твої осліпнуть, щоб не впізнали вони одне одного по відлунню в душах своїх закляття душі твоєї, сестро. Така буде спокута за зраду дітей твоїх. І хто борг свій виплатить, поверну я зір і розуміння, ким є діти твої, і навчу грати на бандурі моїй, що й безголосою закляттями до душ людських промовляє. А хто не виплатить — буде струною в бандурі моїй, коли річка часу водоспадом закінчиться.

Україна слухала названу сестру свою. Сонце пішло, бо вмитися перед світанком мало. Зірка пішла, бо промені перед світанком загострити повинна.

Погодилась Україна.

Тиша. Тиша. Тиша. Шепоче вітер, торкаючись хвиль. Забуте. Загублене. Загарбане. І прокляте на віки нерозумінням.

Де ти, Україно? Де кайдани твої, щоб розбити їх? Де ключі від тюрми твоєї, що не має стін та дверей, які можна зруйнувати? Де слово, на яке ти відгукнешся, дивуючись, що ще говориш?

Не знайти шлях до тюрми твоєї, бо тюрма ця — людська зрада, людське безвір'я.

Котить хвилі річка, що пам'ятає ясні очі жінки блідолицьої, наче твої очі. Котить хвилі річка, що сторінки її — час невблаганний, де вітер пише сумом і радістю.

Дотрималась блідолиця сестра твоя обіцянки, і в книзі заклять тепер і твоє ім'я.

Молись, Україно! Молись! Молись за всі слова, поетами твоїми ще не написані, молись за всі пісні, співцями твоїми ще не складені, молись за всі закляття, дітьми твоїми ще не відчуті.

Молись, Україно! Не за майбутнє своє молись, не за прощення своє молись, не за порятунок свій молись.

Молись за долю свою не кликану і за шлях свій не пройдений, і за душу свою, майже втрачену, і за землю свою, людьми зраджену.

Молись...

А я помолюсь за тебе, Україно моя.